

3. Нестьев И. Бела Барток. Жизнь и творчество / И. Нестьев. – М. : Музыка, 1969. – 798 с.
4. Христов Д. Теоретические основы болгарской народной музыки. Метрика, ритмика, ладовые и гармонические особенности / Д. Христов. – М. : Музгиз, 1959. – 63 с.

Нейчева Л. Некоторые особенности исполнительской интерпретации фортепианной музыки Б. Бартока и Д. Лигети в контексте болгарской национальной идеи. Статья посвящена объяснению «болгарского феномена» в фортепианных сочинениях Б. Бартока и Д. Лигети, который основан на фракийско-античных корнях болгарской танцевальной традиции и представляет собой «неоварваристское» качество нерегулярных ритмов болгарского фольклора в подвижных темпах, а также демонстрирует своеобразие стилистики фортепианной музыки композиторов, основанное на творческом использовании стилистических качеств болгарской народной музыки.

Ключевые слова: исполнительская интерпретация, фортепианные произведения, Б. Барток, Д. Лигети, болгарская народная музыка, болгарская национальная идея.

Нейчева Л. Деякі особливості виконавської інтерпретації фортепіанної музики Б. Бартока і Д. Лигети у контексті болгарської національної ідеї. Стаття присвячена поясненню «болгарського феномену» у фортепіанних творах Б. Бартока і Д. Лигети, який заснований на фракийсько-античних корнях болгарської танцювальної традиції і є «неоварваристською» якістю нерегулярних ритмів болгарського фольклору в швидких темпах, а також демонструє своєрідність стилистики фортепіанної музики композиторів, засновану на творчому використанні стильових якостей болгарської народної музики.

Ключові слова: виконавська інтерпретація, фортепіанні твори, Б. Барток, Д. Лигети, болгарська народна музика, болгарська національна ідея.

Neicheva L. Some features of performing interpretation of piano music of B. Bartok and D. Ligeti in a context of the Bulgarian national idea. Article is devoted to an explanation of «the Bulgarian phenomenon» in B. Bartok and D. Ligeti's piano compositions which are based on Thracian ancient roots of the Bulgarian dancing tradition and represents «new barbaric» feature of irregular rhythms of the Bulgarian folklore at fast tempos as well as demonstrates an originality of stylistics of piano music of the composers based on creative use of style qualities of the Bulgarian folk music.

Keywords: interpretation of performer, piano music, B. Bartók, G. Ligeti, Bulgarian folk music, Bulgarian national idea.

III. ПЕДАГОГІКА І ТЕХНОЛОГІЯ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

М. ДАВИДОВ

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ВИКОНАВСЬКОГО МУЗИКОЗНАВСТВА – ЧИННИК ПРОГРЕСУ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У сучасному музикознавстві останніх понад двох десятиріч чітко визначено новий дослідницький напрямок – проблематику різновидів музичного виконавства у висвітленні його еволюції та формування майстерності в різних сферах виконавського інструменталізму. Це вельми солідне доповнення до традиційної музичної науки, тому що воно ґрунтується на практиці, яка об'єднує усі три невід'ємні складові активно діючого музичного мистецтва – композицію, виконавство та сприйняття. Його специфіка включає низку своєрідних аспектів:

- висвітлення етапів *історичного* розвитку музичного інструменталізму в кожній з його фахових сфер;
- *теорію формування виконавської інтерпретації та майстерності*;
- наукове обґрунтування *виконавської технології* в її оптимальному поданні (конкретизація прийомів і способів звуковидобування, смислового – лінійно-мелодичного та вертикально-гармонічного й поліфонічного – інтонування);
- оптимальне розкриття поняття виконавського *артистизму*;
- опанування виконавської технології *модифікуючого виконавського тону* як перебігу емоційного переживання виконавцем характерів звучання, адекватного розгортанню художньо-образної драматургії.

Названі вище чинники у виконавському мистецтві діють комплексно, прямо або опосередковано торкаючись кожного музичного інстру-

мента, тому що максимальне розкриття художньо-виражальних можливостей інструмента лише в межах специфічної органіки неможливе.

Отже, в інструментальному мистецтві не існує неперехідних меж між різними інструментами, сферами й різновидами виконавства; творчі здобутки однієї спеціальності прямо або опосередковано переносяться на інші, сприяючи розширенню інтонаційно-виражальних, інтерпретаційних та технологічних засобів і можливостей кожного інструмента, шляхом творчого взаємозапозичення виражальних засобів і прийомів із суміжних сфер музичного виконавства.

Такому взаємопроникненню суміжних сфер і різновидів інструментального виконавства сприяють наукові напрацювання, що охоплюють перелічену вище тематику, наприклад:

- *історія виконавства* – у кандидатських дисертаціях: М. Долгова «Традиції та видозміни у кобзарському Придніпров'ї ХХ століття»¹, присвяченої дослідженню розвитку національної культури кобзарства в нових історичних умовах, що зберігається як вид уснопетичного музичного мистецтва у творчості бандуристів. Набуваючи професійно-домінуючого рівня не лише з точки зору техніки, але й виконавської майстерності загалом, воно є складовою частиною сучасної української культури; О. Тарасової – «Історико-культурна еволюція виконавського артикуляційного комплексу». Загальним підсумком цієї наукової розвідки є створення комплексної культурологічної концепції артикуляційного комплексу (далі – АК), яка ґрунтується на засадах антропоцентризму і містить теоретичну концепцію артикуляційного комплексу як художнього феномена та історичну концепцію генезису і розвитку АК у камерно-вокальних циклах композиторів ХІХ–ХХ століття; О. Маркової «Інтонаційна концепція історії музики», парадигма якої визначена в низці положень – «активність професійної музики в усвідомленні інтонаційної ідеї», «активність прикладної сфери у виявленні інтонаційної ідеї», «процесуальність стилю», «виконавська ініціатива у вибудові смислової якості стилю», ін.;

- *теорія формування виконавської майстерності* – докторська дисертація М. Давидова «Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста», в якій деталізовано аспекти – виконавський процес інтонування музичного змісту (специфіка виконавського

мислення, ритмодинаміка виконавського інтонування на баяні, формули мікроструктурного інтонування тощо), розроблено *концепцію художньої техніки* баяніста в двох параметрах – загальної психофізіологічної характеристики слухо-моторних дій виконавця та виражальних засобів як основи майстерності, а також розроблено систему виховання виконавця;

- *методологічний комплекс* – обґрунтування аспектів виконавського музичного мислення (психофізіологічного, технологічного, фахового, особистісного, жанрово-стильового, ін.), – в докторській дисертації В. Самітова;

- *проблеми формування баянної наукової школи* – в кандидатській дисертації В. Зайця «Науково-практична діяльність як феномен формування виконавської майстерності баяніста», в якій доведено ефективність методу включення фахової науково-понятійної системи в навчальний процес з метою прискорення процесу виховання самостійності мислення молодого музиканта;

- *психологічні аспекти* формування виконавської художньої майстерності, – в кандидатській дисертації В. Білоус;

- *теоретичні основи удосконалення внутрішньої структури музично-ігрових рухів баяніста* детально розроблено в кандидатській дисертації Ю. Бая;

- *теоретичні основи виховання слухових навичок баяніста* науково опрацьовано Г. Шаховим у кандидатській дисертації, в якій узагальнено багатий досвід з сольного, ансамблевого та концертмейстерського досвіду баяністів;

- *теоретичні основи формування виконавської майстерності гітариста* розроблено в кандидатській дисертації М. Михайленка, якою заповнено методологічну прогалину, що утворилась протягом ХХ століття у світовій гітарній педагогіці і практиці;

- *історичний екскурс українського домрово-кобзового мистецтва від Середньовіччя до сьогодення* послідовно проведено в кандидатській дисертації Л. Шорошевої;

- *історії, акустичній природі та виражальним можливостям аплікатури* (на прикладі кларнета) присвячено кандидатську дисертацію Р. Вовка;

- кандидатом мистецтвознавства, докторантом ОДМА імені А. В. Нежданової І. Єргівим розроблено наукову концепцію «Укра-

¹ [Тут і далі див. : 1–2].

їнський «модерн-баян» як феномен світового мистецтва», що полягає в єдності виконавсько-композиційної ініціативи у створенні оригінальних композицій для баяна як «музики для слухання» з включенням тембрально-сонорних ефектів у функції конкретно-графічних показників, носіїв архетипових смислів музики поставангардного мистецтва;

- *неофольклористичні тенденції в баянній творчості В. Зубицького* розкрито в кандидатській дисертації А. Гончарова, де охарактеризовано унікальність неофольклоризму автора, що полягає в багатогранності джерельних витоків мелосу не однієї, а багатьох націй і різних культур (української, болгарської, грецької, арабської), приможених притаманно Володимирі Зубицькому сучасною композиторською технікою;

- в кандидатській дисертації «Темброва еволюція в українській народно-оркестровій музиці» О. Трофимчука детально проаналізовано *актуальні проблеми існування народно-оркестрового виконавства*, пов'язані з недостатнім вивченням питань комплектації народних оркестрів, зі специфічними особливостями інструментування для народно-оркестрових ансамблів різних складів, а, відтак, з недостатнім визначенням темброво-фонічної природи кожного.

Багато досліджень присвячено *теоретичним* аспектам у виконавській практиці. Для інформації, з метою визначення напрямків наукових ідей пошукувачів називаємо типову у цьому плані тематику вже захищених робіт:

Валерій Клименко – «Ігрові структури в музиці: естетика, типологія, художня практика»; Ганна Дубровська – «Літургічна символіка у російській музиці XIX – початку XX століть: феномен С. В. Рахманінова»; Марія Кононова – «Ідеальне та еталонне в системі категорій музично-виконавського мистецтва»; Євгенія Бондар – «Надекспресивне інтонування в контексті сучасної хорової творчості»; Ольга Лісова – «Програмність як жанрова парадигма камерної вокальної музики: до проблеми виконавського розуміння»; Олена Кучма – «Діалогічність як принцип стильового мислення в музиці 2-ої половини XX століття (на прикладі творчості Р. Щедрина)»; Марина Русяєва – «Поетика трагічного в музиці»; Олена Чайка – «Національна характерність як семантична властивість виконавської інтерпретації»; Ліна Котова – «Емоційна стійкість як засіб формування інструментально-виконавської надійності у студентів музично-педагогічних факультетів»;

тетів»; Ірина Шатова – «Стильові основи Одеської хорової школи»; Вікторія Драганчук – «Музика як феномен психокоригування: історичний, теоретичний і практичний аспекти»; Наталія Старюченко – «Феномен діалогу в камерно-вокальних творах на перекладені тексти (на матеріалі творчості українських і російських композиторів XX століття)»; Кіра Тимофєєва – «Порівняльний аналіз як метод інтерпретології (на прикладі фортепіанного виконавства)»; Петро Круль – «Генезис духового та ударного інструментального виконавства України»; Геннадій Голяка – «Творчість Володимира Зубицького в контексті розвитку сучасного баянного репертуару».

Багато дисертаційних досліджень присвячені проблематиці *музичної педагогіки*. Серед таких назвемо окремі з них:

Олена Ролінська – «Методика застосування прийомів евристичної діяльності у фортепіанному навчанні майбутніх учителів музики»; Ольга Щербакова – «Програмні основи жанрово-стильової форми фортепіанного дуету»; Аліна Романова – «Комунікативна роль комунікативності у полі діяльності сучасного піаніста-виконавця»; Валентина Петрик – «Категорія інструменталізму в музичній творчості (на прикладі домрового мистецтва)»; Світлана Коровецька – «Темброва драматургія як інтонаційне явище»; Владислав Гусак – «Методика розвитку рухової пам'яті у процесі інструментальної підготовки майбутнього вчителя музики»; Зіновій Буркацький – «Інструктивно-художній матеріал в системі формування майстерності кларнетиста»; Наталія Жайворонок – «Музичне виконавство як феномен музичної культури»; В'ячеслав Воеводін – «Педагогічні умови становлення творчого потенціалу майбутніх музикантів-виконавців»; Андрій Душний – «Методика активізації творчої діяльності студентів педагогічних університетів у процесі музично-інструментальної підготовки»; Сергій Карась – «Інтерпретація музики Бароко на баяні (теоретико-виконавський аспект)»; Віталій Марченко – «Транскрипція як різновид інтерпретації»; Сергій Хананаєв – «Взаємодія композиторської, виконавської та педагогічної шкіл у фортепіанному мистецтві Придніпров'я»; Юрій Некрасов – «Комплексний підхід у формуванні виконавської майстерності піаніста»; Анна Ткачук – «Методика формування художньо-образного мислення студентів в процесі вокального навчання»; Михайло Крупей – «Стильові основи формування виконавської майстерності саксофоніста»; Дмитро Лі-

сун – «Формування професійних герменевтичних умінь майбутнього музиканта-виконавця у фаховій підготовці».

На особливу увагу заслуговують дисертаційні дослідження, присвячені диригуванню, яке чи не найбільшою мірою сприяє вирішенню згаданої вище проблеми творчого міжгалузевого *взаємопроникнення* принципів, методів і прийомів у виконавській технології та інтерпретації.

Наводимо лише окремі дисертації диригентського спрямування.

Серед таких досліджень особливо виділяється докторська дисертація народного артиста України, професора В. Рожка – «Творчість Стефана Турчака в контексті музично-театральної культури України 60-х – 80-х років ХХ століття», де блискуче розкрито самобутній талант диригента, його менталітет, у якому проявилась неповторність національної музичної культури.

Як відомо, диригентська профілізація вже традиційно є невідомою складовою навчання «народників» як у середній, так і у вищій ланках. Витоки цього підходу беруть початок від автентичного виконавства, де переважає не сольна (музикант-соліст у народному музичному побуті – особистість виняткова), а колективна його форма.

Цій формі вельми пасує тема кандидатської дисертації П. Ковалика «Хорове виконавство як феномен творчої взаємодії». Тут розкриваються типологічні ознаки школи (усталені механізми спадкоємності і наступності, творчості і навчання, нормативності і новаторства та ін.).

Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен висвітлено в кандидатській дисертації Ю. Пучко-Колесник, яка розглядає діяльність диригента як єдність мануальної та художньої техніки; єдність емоційно-художнього та музично-пластичного впливу на слухачську аудиторію.

Ю. Лошков у докторській дисертації «Диригентське оркестрове виконавство в контексті української культури XVIII–XIX ст.» вперше фундаментально дослідив процес інтеграції диригентського виконавства європейського типу в культурне життя України XVIII–XIX ст.

Цей великий масив наукових досліджень, узагальнюючи здобутки виконавської практики, представляє собою новий науковий напрямок – *виконавське музикознавство*, що презентується своєю практичною доцільністю.

Однією з особливостей цього дослідницького напрямку є те, що авторами наукових робіт тут стали переважно *самі виконавці*, які характеризуються *практичною компетентністю* як у постановці тематичної проблематики, так і в її науковій реалізації, відзначаючись *професійною авторитетністю* своїх наукових і методологічних міркувань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виконавське музикознавство : Енциклопедичний довідник / Ред.-упор. М. А. Давидов. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. – 400 с.
2. Энциклопедия исполнительского музыкознания : учебн. пособие / Сост. Н. А. Давыдов. – Нежин : НГУ им. Н. Гоголя, 2012. – 410 с.

Давидов М. Наукові здобутки виконавського музикознавства – чинник прогресу музичної педагогіки. Метою статті є включення в практику музичної педагогіки наукової понятійно-термінологічної системи, опрацьованої виконавським музикознавством – як способу прискорення процесу розвитку самостійності творчого мислення молодого музиканта.

Ключові слова: виконавська інтерпретація, виконавська технологія, виконавський тонус, структура ігрових рухів, неофольклоризм.

Давыдов Н. Научные достижения исполнительского музыкознания – фактор прогресса музыкальной педагогики. Целью статьи является внедрение в практику музыкальной педагогики научной понятийно-терминологической системы исполнительского музыкознания – как средства ускорения процесса развития *самостоятельности* творческого мышления молодого музыканта.

Ключевые слова: исполнительская интерпретация, исполнительская технология, исполнительский тонус, структура игровых движений, неофольклоризм.

Davydov M. The scientific results of a performing musicology as a factor of progress of musical pedagogics. The purpose of article is introduction in practice of musical pedagogics of scientific conceptual and terminological system of a performing musicology – as means of acceleration of development of independence of creative thinking of the young musician.

Keywords: performing interpretation, performing technology, performing tone, structure of playing movements, neofolklorizm.